

КИМЁ ФАНИНИ ЎҚИТИШНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ

Тошпулатова Зулфия Бурибаевна

Тошкент Давлат стоматология институти

Академик лицейи кимё фани ўқитувчиси

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7505564>

Ҳар бир жамиятнинг келажаги унинг ажралмас қисми ва ҳаётий зарурати бўлган таълим тизимининг қай даражада ривожланганлиги билан белгиланади. Бугунги кунда мустақил тараққиёт йўлидан бораётган мамлакатимизнинг узлуксиз таълим тизимини ислоҳ қилиш ва такомиллаштириш, янги сифат босқичига кўтариш, унга илғор педагогик ва ахборот технологияларини жорий қилиш ҳамда таълим самарадорлигини ошириш давлат сиёсати даражасига кўтарилди. «Таълим тўғрисида»ги Қонун ва «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури»нинг қабул қилиниши билан узлуксиз таълим тизими орқали замонавий кадрлар тайёрлашнинг асоси яратилди.

Маълумки, узлуксизлик ва узвийлик таълим тизимда ортиқча такрорийликка чек қўйиб, аввало жамиятнинг маънавий ва интеллектуал салоҳиятини кенгайтиради, қолаверса, давлатнинг ижтимоий ва илмий техник тараққиётини такомиллаштириш омили сифатида ишлаб чиқаришнинг барқарор ривожланишини таъминлайди. Педагогик технологияларнинг ривожланиши ва уларнинг ўқув-тарбия жараёнига кириб келиши, шунингдек, ахборот технологияларининг тез алмашинуви ва такомиллашуви жараёнида ҳар бир инсон ўз касбий тайёргарлигини, махоратини кучайтириш имконияти яратилади.

Узлуксиз таълим чуқур, ҳар тарафлама асосли таълим-тарбия бериш, мутахассис кадрлар тайёрлашнинг турли шакл, усул, восита ва йўналишларининг мукамал уйғунлигидан иборатдир. Узлуксиз таълим сифатини турли компонентлар ўртасидаги ўзаро алоқадорлик, муайян усуллар ва услубларнинг таълим жараёнига оқилона татбиқ этилиши таъминлайди.

Таълимнинг барча босқичларига оид умумий педагогик ва дидактик талаб ўқувчининг дастурий билим, тасаввур ва кўникмалари асосида мустақил ишлаш самарадорлигини такомиллаштириш, илмий фикрлашга, ўқув фанига қизиқишини кучайтириш, касбий билимларини чуқурлаштириш, назарий ва амалий машғулот мобайнида уларнинг фаоллигини оширишдан иборатдир. Жаҳон педагогик тажрибаси, замонавий педагогик технологияларининг ўқувчиларни фанларга қизиқтиришга, уларнинг

мустақил ишлашда фаолликларини оширишга имконияти чексиз эканлигини тасдиқламоқда. Таълимнинг бугунги вазифаси ўқувчиларни кун сайин ошиб бораётган ахборот – таълим муҳити шароитида мустақил равишда фаолият кўрсата олишга, ахборот оқимидан оқилона фойдаланишга ўргатишдан иборатдир. Бунинг учун узлуксиз равишда мустақил ишлаш имконияти ва шароитини яратиш бериш зарур.

Ўзбекистон Республикаси демократик, ҳуқуқий ва фуқаролик жамиятини қуриш йўлидан бораётган бир пайтда таълим соҳасида амалга оширилаётган ислохотларнинг бош мақсади ва ҳаракатга келтирувчи кучи ҳар томонлама ривожланган баркамол инсонни тарбияшдан иборатдир. Ҳозирги кунда таълим жараёнида интерфаол услублар (инновацион педагогик ва ахборот технологиялари)дан фойдаланиб, таълимнинг самарадорлигини кўтаришга бўлган қизиқиш, эътибор кундан-кунга кучайиб бормоқда. Замонавий технологиялар қўлланилган машғулотлар ўқувчилар эгаллаётган билимларни ўзлари қидириб топишларига, мустақил ўрганиб, таҳлил қилишларига, хатто хулосаларни ҳам ўзлари келтириб чиқаришларига қаратилган. Ўқитувчи бу жараёнда шахс ва жамоанинг ривожланиши, шаклланиши, билим олиши ва тарбиянишига шароит яратади, шу билан бир қаторда, бошқарувчилик, йўналтирувчилик вазифасини бажаради. Бундай ўқув жараёнида ўқувчи асосий фигурага айланади.

Бугунги кунда таълим муассасаларининг ўқув-тарбиявий жараёнида педагогик технологиялардан фойдаланишга алоҳида эътибор берилаётганининг асосий сабаби қуйидагилардир:

Биринчидан, педагогик технологияларда шахсни ривожлантирувчи таълимни амалга ошириш имкониятининг кенглигида «Таълим тўғрисида»ги Қонун ва

«Кадрлар тайёрлаш миллий дастури»да ривожлантирувчи таълимни амалга ошириш масаласига алоҳида эътибор қаратилган.

Иккинчидан, педагогик технологиялар ўқув-тарбия жараёнига тизимли фаолият ёндашувини кенг жорий этиш имкониятини беради.

Учинчидан, педагогик технология ўқитувчини таълим-тарбия жараёнининг мақсадларидан бошлаб, ташхис тизимини тузиш ва бу жараён кечишини назорат қилишгача бўлган технологик занжирни олдиндан лойиҳалаштириб олишга ундайди.

Тўртинчидан, педагогик технология янги воситалар ва ахборот усулларини қўллашга асосланганлиги сабабли уларнинг қўлланилиши

«Кадрлар тайёрлаш миллий дастури» талабларини амалга оширишни таъминлайди.

Педагогик технология асосида ўтказилган машғулотлар ёшларнинг муҳим ҳаётий ютуқ ва муаммоларига ўз муносабатларини билдиришларига интилишларини қондириб, уларни фикрлашга, ўз нуқтаи назарларини асослашга имконият яратади. Ҳозирги даврда содир бўлаётган инновацион жараёнларда таълим тизими олдидаги муаммоларни ҳал этиш учун янги ахборотни ўзлаштириш ва ўзлаштирган билимларини ўзлари томонидан баҳолашга қодир, зарур қарорлар қабул қилувчи, мустақил ва эркин фикрлайдиган шахслар керак.

Хулоса қилиб айтганда, ҳозирги замон мутахассислари, фаолият доиралари қандай бўлишидан қатъий назар янги педагогик технологиялар бўйича кенг кўламдаги билимларга, замонавий ҳисоблаш техникаси информацион алоқа ва коммуникация тизимлари, оргтехника воситалари ва улардан фойдаланиш борасида этарли малакаларга эга бўлиши керак. Айниқса кимё фанини ўқитишда амалий машғулотлар ва лаборатория жихозлари ўрни беқиёс бўлиб, шу дарсларни олиб боришда янги методлар ўқитувчига қўл келади.

Янги педагогик технологиялар билан ўтказилган дарслар ўқувчини мустақил фикрлашга, нутқи ривожланишига, ўзаро бир-бири билан мулоқатга ва хатто ўзи хулоса чиқаришга ўргатади. Қўлланмада келтирилган интерфаол дарс усуллар кимё дарсларини янада қизиқарли ўқатишга ва барча ўқувчиларни дарс давомида фаол қатнашишига ундайди. Бу усуллар билан дарс олиб борган ўқитувчи синфларда юқори сифат кўрсаткичига эришади. Бундан ташқари кимё дарсларида нафақат дидактик материаллардан, балки ахборот коммуникацион технология (АКТ)ларидан фойдаланилса мақсадга мувофиқ бўлар эди. Биз АКТ дан ўқитувчилар ва ўқувчилар ўртасидаги кимёнинг дунёвий муаммолари билан боғлиқ бўлган мунозара йиғилишладаги алоқаларга кўмаклашиш мақсадида фойдаланишимиз керак. Худди шундай лаборатория тажрибаларини моделлаштириш ўқувчиларимизга реал мактаб лабораториясида ўтказилиши муаммо бўладиган мураккаб тажрибаларни бошқариш имконини беради ва моддаларни тежайди. Дарсларда электрон дарсликлардан фойдаланишимиз, кимёдаги қийин атом (молекулар) жараёнларни, электрон булут ва электронлар қўзғалиши, структур изомерия, гибрид орбиталлар тушунчаларини осонлаштиради.